

Motivacija posameznikov za zmanjševanje količin odpadne hrane v gospodinjstvih

Posvet »Spoštujmo hrano, spoštujmo planet«

24. april 2024

Ilona Rac,

Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani

BF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Biotehniška fakulteta

Odpadna hrana v gospodinjstvih

V letu 2020 zavrženih skupno 131 kg hrane/osebo

- 62 % na ravni potrošnje (Sala in sod., 2023),
- 53 % v gospodinjstvih (Eurostat, 2023)

= ekvivalent 252 Mt CO₂ eq (Sala in sod., 2023)

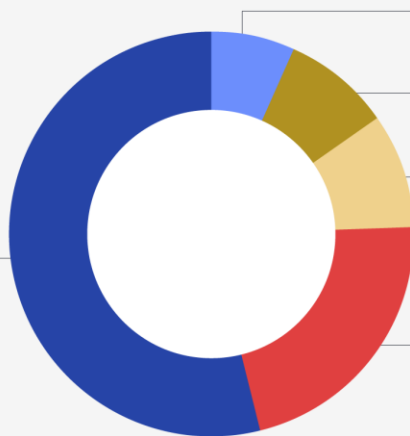

Food waste in the EU by main economic sectors, 2021

(kg per inhabitant)

TOTAL: 131 KG PER INHABITANT

70KG
HOUSEHOLDS

9KG
RETAIL AND OTHER
DISTRIBUTION OF FOOD

11KG
PRIMARY PRODUCTION

12KG
RESTAURANTS
AND FOOD SERVICES

28KG
MANUFACTURE
OF FOOD PRODUCTS AND BEVERAGES

Data not available: Czechia, Germany, Greece, Spain, Cyprus, Malta, Romania.
Due to roundings, the sum of the values for the categories does not match the total.

Odpadna hrana v gospodinjstvih

- Zavrženje hrane je **zadnji korak** v procesu preskrbe s hrano -> ima največji okoljski odtis.
- Splošno sprejeto, da je zmanjšanje količin zavržene hrane **v gospodinjstvih** najboljši način za zmanjšanje vpliva zavržene hrane na okolje.
- Preprečevanje odpadne hrane predstavlja perspektiven način za izboljševanje svetovne **prehranske varnosti** in doseganje **podnebnih ciljev**.

Projekt Hrana ni odpadek

Hrana ni odpadek

ARRS št. V4-2011, vodja: doc. dr. Ilja Gasan Osojnik Črnic

Trajanje projekta: 1. 11. 2020 - 31. 10. 2022

Vrednost projekta: 80.000,00 EUR

Partnerja projekta:

Projekt financirata:

Gospodarska
zbornica
Slovenije

Zbornica kmetijskih
in živilskih podjetij

Univerza v Ljubljani

Biotehniška fakulteta

ARRS
JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST
REPUBLIKE SLOVENIJE

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO**

- DS0: Koordinacija in vodenje
- DS1: Izvor, vzroki in možnosti za odpadno hrano v Sloveniji
- DS2: Ocenjevanje družbenih, okoljskih in finančnih vplivov odpadne hrane
- DS3: Ukrepi za preprečevanje in zmanjšanje količin ter uporabe odpadne hrane
- DS4: Spremljanje in sledljivost uporabe viškov hrane
- **DS5: Spreminjanje družbenih norm in družbena sprejemljivost odpadne hrane**
- DS6: Komuniciranje in diseminacija rezultatov, vključevanje v mednarodna omrežja sodelovanja

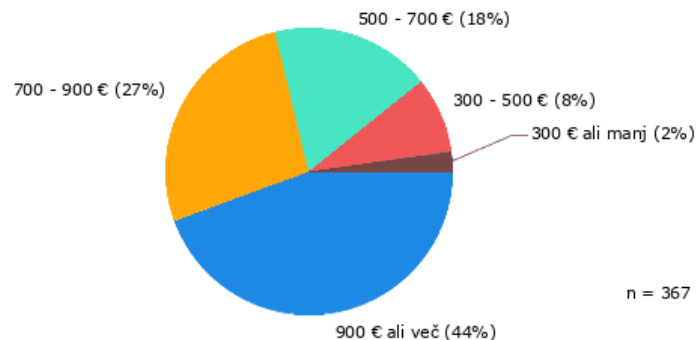
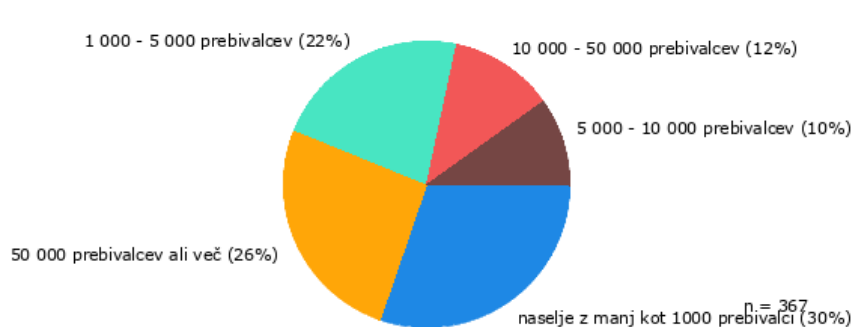
-> Razumevanje motivacije slovenskih potrošnikov in organizacij za zmanjševanje količin odpadne hrane

Pristop

- Namen: razumeti dejavnike, ki vplivajo na motivacijo za zmanjševanje količin odpadne hrane
- Raziskovalne metode:
 - pregled literature + intervjuji s ključnimi deležniki
 - anketa v 3 delih:
 - i. Seznanjenost s problematiko odpadne hrane
 - ii. Vrednote, odnosi in prepričanja anketirancev v zvezi z dejavniki nastajanja odpadne hrane
 - iii. Demografski podatki

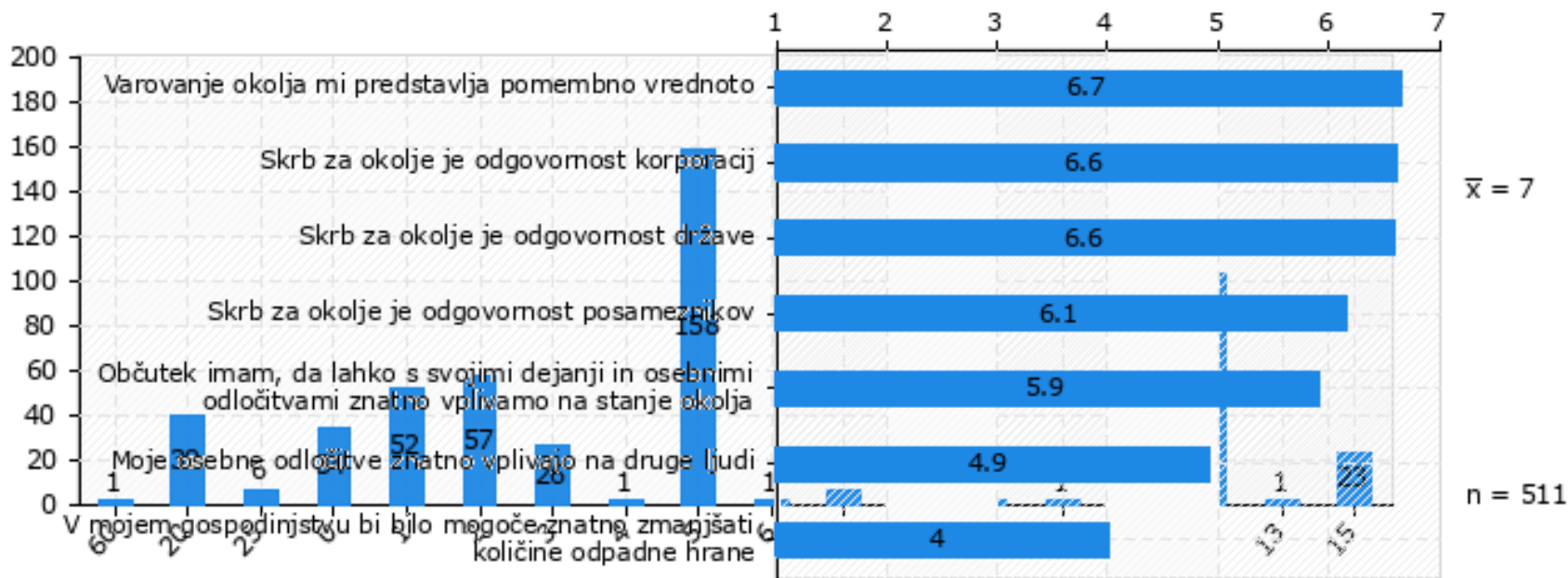
Vzorec

- N = 367 (končalo anketo)
- Povprečna starost = 44,2 let
- 80 % = ženskega spola
- Povprečno število oseb v gospodinjstvu = 3,4 oseb
- 96 % = v celoti (53 %) ali delno (43 %) odgovornih za ravnanje s hrano v gospodinjstvu.

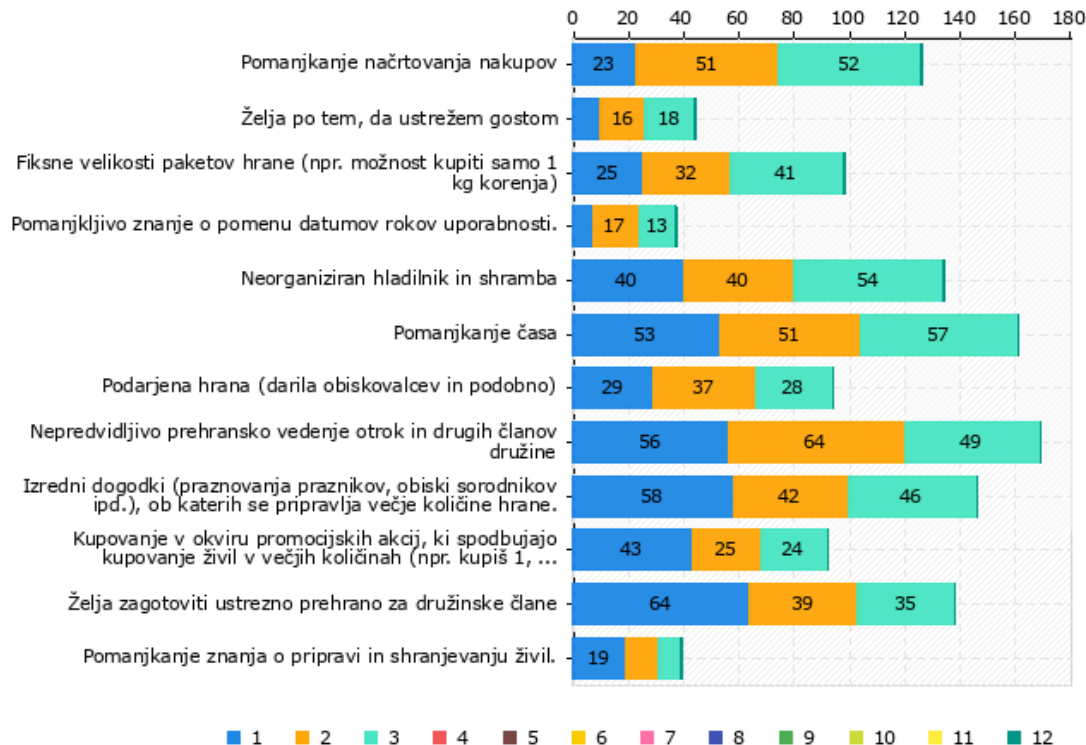
Ozaveščenost in prepričanja

Večina vprašanih (94%) ima varovanje okolja za pomembno vrednoto, vendar še vedno prihaja do odpadkov (~7 %).

Glavni vzroki

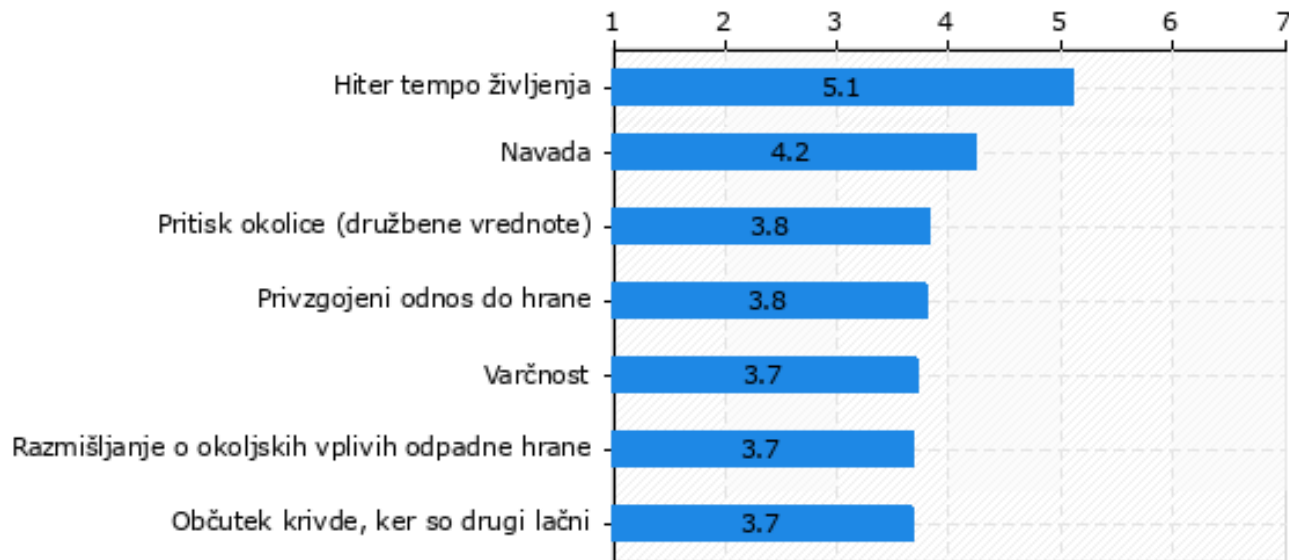
Nepredvidljivo
vedenje pri
prehranjevanju,
pomanjkanje časa
za pripravo hrane,
prevelike količine
kupljene ali
pripravljene hrane.

n = 542

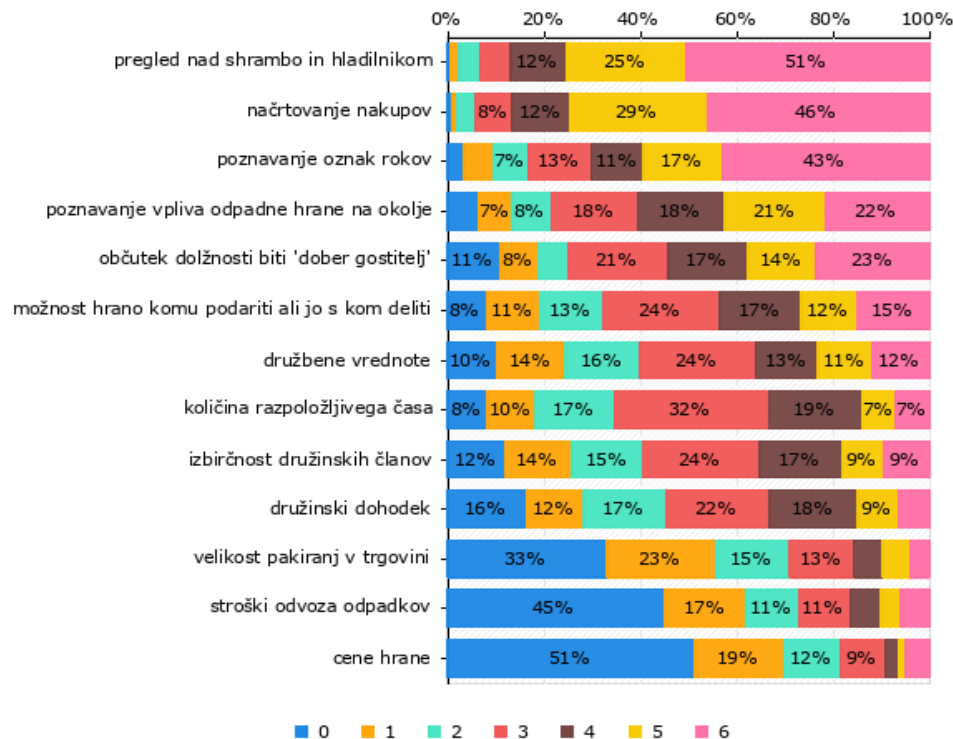
Vpliv psiholoških dejavnikov

Vpliv družbene norme, osebnih vrednot in praktičnih vidikov?

n = 390

Občutek nadzora

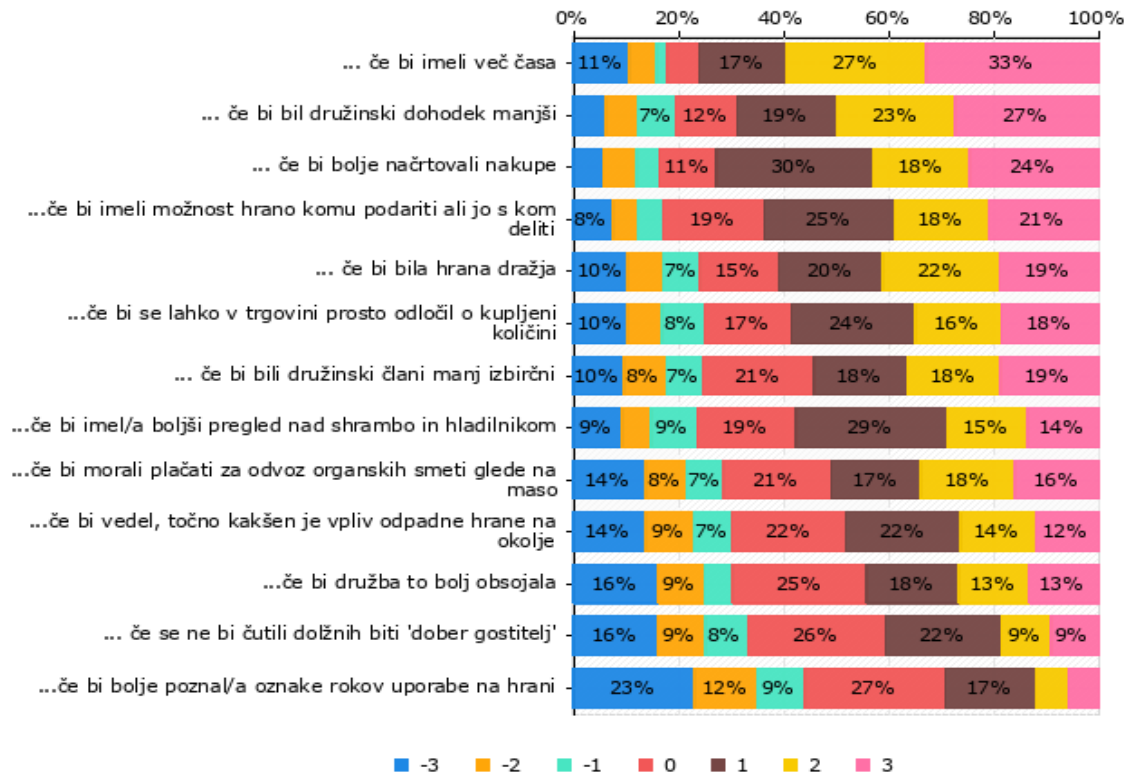

n = 372

Problematična je
izbirčnost
družinskih članov,
količina
razpoložljivega
časa (najpogosteje
izbrana vzroka!),
velikost pakiranj

Kaj bi vplivalo na zmanjšanje?

Praktični in
finančni vidiki
– majhen
vpliv vrednot
in prepričanj

n = 385

Tuje raziskave

- Določen vpliv **slike o sebi in norm**, ne pa tudi družbenega pritiska (Graham-Rowe in sod., 2015, Visschers in sod. (2016)
- Premikanje vedenja v v zvezi z odpadno hrano s področja prehranskega v smeri okoljskega vedenja (Graham-Rowe in sod., 2014) - > vse močnejša **moralna** (vrednostna) razsežnost.
- Priporočena **hkratna obravnav**a motivacije, priložnosti in zmožnosti za spremembo vedenja ter pozornost na način sporočanja in upoštevanje sociodemografskih značilnosti posameznih segmentov družbe (Blondin & Attwood, 2022) ter **sistemski** pristop (JRC, 2023), ki kombinira različna orodja – praktični napotki, usposabljanja, ozaveševalne kampanje, izobraževanje v šoli, 'dregljaji' v restavracijah

Strategije

- **Praktični** ukrepi:
 - Praktični vidiki pretehtajo nad vrednostnimi -> Priporočila za izboljšanje nakupovalnih navad, boljše načrtovanje obrokov in uporabo ostankov hrane.
 - Cilj ničelne odpadne hrane verjetno ni dosegljiv, zato potrebna komplementarna strategija za tisto, kar neizogibno nastane
- Družbene in vrednostne strategije:
 - Vedenje v zvezi z nastajanjem odpadne hrane ni v celoti pod nadzorom tistih, ki so odgovorni za ravnanje s hrano v okviru gospodinjstva -> Vpliv **ozaveščevalnih kampanj** in **vzgoje** na spreminjanje vedenja. Upoštevati tudi različne poglede različnih segmentov družbe,

Zaključki in priporočila

MOTIVACIJA

Poudarjati okoljski vpliv;
komunikacijske strategije

Izboljšati potrošnikovo
razumevanje svoje vloge

Skupnostni dogodki za
promocijo dobrih praks in
ozaveščevalne kampanje.

Denarne in nedenarne
spodbude

PRILOŽNOST

Oblikovati cenovno dostopne
tehnologije in orodja (npr.
pametna kuhinjska orodja)

Spodbujati učinkovite metode
načrtovanja ali shranjevanja
hrane, primerne za natrpane
urnike

Oblikovati ustrezna fizična
okolja z dregljaji

Pravni okvir in javne politike
politik

ZMOŽNOST

Spodbujati in uvajati metode
načrtovanja ali shranjevanja
hrane, kuharske spretnosti in
nasvete

Spodbujati metode
samoučenja

Dajati navodila o velikostih
porcij, varnosti hrane, užitnosti
nepopolnih živil

Učiti (se) uporabljati čute za
ocenjevanje užitnosti

Hvala za pozornost

Ilona.rac@bf.uni-lj.si